

складалася з великої добровольців колишніх- вояк різних армій та легіонів. Також була проведена модернізація збройних сил, де кожен юнак, який досяг 21-річного віку повинен був відслужити в сухупутному-2 у морському -3 роки, але на період того часу добровольці могли служити у 18-річному віці. Також польська армія на той момент брала участь у військових конфліктах вона окупувала Перемишль та Львів, витіснивши армію УГА та ЗУНР на схід у ході польсько-української війни.

Проводилася зовнішня політика де Ю. Пілсудський висунув план створення союзу нейтральних держав між Німеччиною та Росією. Також поляки відстоювали свої інтереси на всесвітніх конференціях, таких як Паризька мирна конференція, де Польща відстоювала свою незалежність та кордони та Конференція послів Антанти, де питання стосувалось самих кордонів і запровадження приєднання Великої Селезії..

Однак питання східних кордонів продовжувало їх турбувати і вони не полишали мети захоплення Східної Галичини. Так між Польщею та ЗУНР розгорівся конфлікт із згодом збройна боротьба. Цей конфлікт тривав до рішення Паризької мирного комітету про передання Східної Галичини полякам у тимчасове користування, а згодом запроваджений статут Східної Галичини, після чого Ю. Пілсудський, боячись нападу більшовиків вирішує укласти союз із УНР, тобто українсько-польський союз із Симоном Петлюрою про спільний наступ проти більшовиків.

Так розпочалася польсько-українська війна 1919–1920 рр. де більшовики після розпаду росії намагалися поширити свій вплив на захід. Поляки змушені були удатися до захисту від окупації, була проведення загальної мобілізація населення. Більшовики в той час намагалися закріпитися на захоплених польських землях і проводили з польським населенням політику спрямовану проти Польщі. Головним моментом перелому у цій війні стала оборона Варшави в серпні 1920 р., коли польське військо під проводом Ю. Пілсудського. Вдалося не тільки зупинити наступ більшовиків, а й частково завдати втрат, що примусила їх відступити, згодом був підписаний У 1921 р. Ризький мирний договір, що поклав кінець польсько-радянської війни.

Отже унаслідок дипломатичних, політичних та військових зусиль Польщі не тільки зуміла відстояти польську незалежність, а й заявити свій авторитет молодій державі на міжнародній арені.

Олександр Петришин (Тернопіль)

ПРОБЛЕМА БІЖЕНСТВА В ЄВРОПІ ЯК НАСЛІДОК СТАНОВЛЕННЯ ФАШИСТСЬКИХ РЕЖИМІВ

У міжвоєнний період у країнах Європи набули популярності ультраправі політичні ідеології, які призвели до становлення та приходу до влади в Італії, Португалії, Німеччині та Іспанії тоталітарних фашистських і профашистських режимів, які спровокували масову хвилю біженців на основі політичного підґрунтя.

Перша еміграція політичних біженців від фашизму почалася у 1922 р., коли до влади в Італії прийшов лідер італійських фашистів Б. Муссоліні. Так, уже у 1925–1926 рр. було прийнято ряд специфічних декретів, які заклали засади «фашистської держави». Згідно з цими актами були ліквідовані свобода друку, зібрань, союзів, проголошено чистку державного апарату від елементів «з ненаціональними міркуваннями», чим, фактично, була оголошена боротьба з усіма опозиційними партіями. З посиленням фашизму в Італії політичні противники Б. Муссоліні, що залишилися живими, з метою збереження свого життя та свободи втікали за кордон, продовжуючи

перебувати в опозиції до фашистів. Та оскільки політична еміграція з Італії досить швидко стала супроводжуватись економічною, оцінити реальну кількість власне політичних біженців з цієї країни дуже важко. Зазначимо, що серед європейських держав основний приплив італійських мігрантів припав на Францію. Станом на 1939 р. в країні перебувало більш ніж 800 тис. італійських мігрантів, чисельність політичних біженців серед них, згідно з неофіційними свідченнями членів антифашистських організацій, вимірювалося порівняно невеликою цифрою – близько 9,5 тис. осіб. Італійські політичні біженці та економічні мігранти об'єднувалися з представниками італійської діаспори в інших країнах, які надавали своїм співвітчизникам посильну допомогу. З цієї ж причини італійські біженці не становили міжнародної проблеми як такої, що потребувала негайного розв'язання.

Біженство з Португалії в міжвоєнний період також мало переважно політичний характер. Одразу після перевороту 1926 р. і встановлення диктатури А. Салазара в країні були заборонені всі політичні партії та запроваджена цензура. В подальші роки тих, хто не був згідний з політикою диктатора, переслідували, звільняли з роботи, арештовували та піддавали тортурам. Групи політичних біженців почали втікати з Португалії до інших держав. Але частка цих біженців у загальній повоєнній чисельності біженців була порівняно невеликою – близько 2 тис. людей. Саме через таку чисельність (порівняно з багатотисячними групами інших біженців) перебування португальських біженців в інших країнах залишалося непомітним, а Ліга націй не визнавала цю категорію біженців такою, що потребує міжнародної допомоги, хоча окремі особи і зазнавали значних труднощів. Сподіваючись на зміну політичного режиму на їх батьківщині та появу можливості повернутися до власної країни, вони не шукали можливостей «осісти» в країнах притулку назавжди.

Однією з найбільш трагічних сторінок в історії людства та в історії біженства, зокрема, стали наслідки встановлення та розвитку націонал-соціалістичного режиму в Німеччині. Політична еміграція з цієї країни, яка розпочалася у 1933 р., поступово переросла на масову втечу осіб єврейського походження від відвертих проявів расового геноциду, що відбувалися спочатку в Німеччині, а згодом поширилися на інші, підконтрольні нацистам, території.

Три найбільш потужні хвилі еміграції з Німеччини відбулися у 1933 р. – одразу після приходу Гітлера до влади, у 1935 р. – після прийняття загальнодержавного расистського законодавства (сумнозвісних «нюрнберзьких законів») та плебіситу в Саарській області та в 1938 р. – після анексії Німеччиною Австрії та жорстоких антисемітських погромів.

Уже у 1933 р. в країні розпочалися перші прояви насилля та терору, які були пов'язані з відвертим прагненням Гітлера та його оточення звільнити німецьке публічне життя від ненімецьких елементів. Засобом досягнення цієї мети стало систематичне виключення євреїв і напівкровок з німецьких Збройних сил і цивільних служб, усунення їх з посад викладачів, адвокатів, медичних працівників. Чисельність єврейських студентів жорстко обмежувалася. Окрім цього, жорстокі заходи були вжиті також проти соціалістів, комуністів, паціфістів та інших політичних та ідеологічних опонентів нацистів. Відповіддю на встановлення нацистського режиму в Німеччині стала еміграція з держави близько 38 тис. біженців єврейського походження (близько 7,3 % від загальної кількості єврейського населення в Німеччині станом на початок 1933 р.). Включно з політичними опонентами гітлерівського фашизму загальна чисельність біженців з Німеччини становила

у 1933 р. близько 50 тис. осіб. В наступному році еміграція з цієї держави спала і сягала 23 тис. людей. Цей спад кількості біженців був зумовлений, з одного боку, відносною стабілізацією внутрішньополітичної ситуації в Німеччині, а, з іншого, небажанням західних урядів приймати на свою територію додаткових біженців. Причина такого небажання полягала, перш за все, у суттєвому спаді економіки в державах Західної Європи, спричиненому світовою економічною кризою. Безробіття набувало масового характеру. Так, у 1933 р. частка безробітних серед працездатного населення західноєвропейських країн становила в середньому від 15 до 45 %. Не маючи змоги підтримати власне населення, національні уряди не бажали брати на себе додаткові фінансові зобов'язання. У 1934 р. навіть мало місце повернення тисяч євреїв до гітлерівської Німеччини. Вони сподівалися на те, що «нацистська революція» вже вичерпала себе і тепер життя в їх державі уйдє в «нормальне русло». Станом на квітень 1934 р. біженці з Німеччини першої хвилі знайшли притулок у таких західноєвропейських державах: Франція (21 тис.), Голландія (2,5 тис.) та Велика Британія (2 тис. осіб).

Наступна хвиля біженців з Німеччини відбулася у 1935 р. Біженці з Саарської області, яка в результаті плебісциту 1935 р. переходила під владу Гітлера, поділялися на дві категорії: біженці з Німеччини, які знайшли в попередні роки притулок у Саарі, та мешканці Саарської області – переважно комуністи та соціалісти, які голосували за відновлення союзу із Францією. На 1938 р. кількість саарських біженців становила близько 4 тис. людей. Основний притулок вони знайшли у Франції.

Загальна чисельність біженців з Німеччини в інших країнах Європи на 1935 р. сягала близько 80 тис. осіб: євреї (біля 80 % всіх біженців), німецькі комуністи, соціалісти, пацифісти та ліберали. Переважно біженці тікали до сусідніх європейських країн. На грудень цього року їх кількість в європейських країнах притулку була такою: Франція (25 тис.), Голландія (5 тис.), Велика Британія (3 тис.), Бельгія (2,5 тис.), Швейцарія (2,5 тис.), Скандинавські країни (1,5 тис.), Австрія (0,8 тис.), Люксембург (0,5 тис.) та кілька тисяч в інших країнах Європи.

Чинниками подальшого стрімкого зростання єврейської еміграції стали події, які відбулися у 1938 р. Німецька анексія Австрії в березні та Судетської області у вересні цього року, зростання кількості випадків індивідуальних нападів на євреїв навесні та влітку, загальновідомий погром «Kristallnacht» («Кришталева ніч») в листопаді та часткове вилучення приватної власності у євреїв зумовили масове прагнення представників цієї національності виїхати за межі Німеччини.

В результаті цих подій загальна чисельність біженців з Німеччини та Австрії (здебільшого євреїв) істотно збільшилася. Загалом до 1939 р. залишили Німеччину, Австрію та Чехословаччину близько 350 тис. осіб єврейського походження. Станом на 1939 р. в Європі, згідно з відомими даними, перебувало близько 170 тис. біженців з Німеччини, 7 тис. з Саарської області, 60 тис. з Австрії та кілька тисяч біженців з Чехословаччини. На кінець 1939 р. у Німеччині залишалось близько 200 тис. євреїв, у Австрії – близько 57 тис. В жовтні 1941 р., коли єврейська еміграція з цих країн була офіційно заборонена, кількість євреїв у Німеччині, за приблизними підрахунками, становила лише 163 тис. осіб (31 % від загальної кількості євреїв у Німеччині згідно зі статистикою 1933 р.).

Та зауважимо, що біженці від німецького фашизму становили порівняно невелику частку серед інших категорій міжвоєнних біженців. Водночас переслідування меншин у Німеччині набули найбільш жорстокого та

трагічного характеру за всю історію людства, а той факт, що такі переслідування розпочалися в часи економічної кризи, обмежував можливість нормальної міграції до європейських країн. Уряди впливових західних держав не вважали за необхідне намагатися обмежити дії Німеччини чи спробувати врятувати євреїв шляхом надання дозволу на єврейську еміграцію, чим ще більш заохочували німецьких нацистів. Яскравою ілюстрацією такої ситуації був циркулярний лист міністра іноземних справ Німеччини, який у листопаді 1938 р. (одразу після антисемітських погромів) писав: «Якщо лише стотисячної еміграції євреїв було достатньо для пробудження в багатьох країнах сприйняття їх як небезпеки... масова хвиля євреїв спровокує опозиційне ставлення до них в усьому світі та в такий спосіб набуде форм, впливовіших за будь-яку пропаганду німецької антиєврейської політики... Прибуття збіднілих і тому ще більш небажаних євреїв-іммігрантів вимагатиме від держави, куди вони прибуватимуть, рішучої реакції». З іншого боку, процес надання притулку біженцям з Німеччини ускладнювався стимулюванням антисемітських ідей у світі. Так, в Угорщині законодавство, яке обмежувало права євреїв, було введено ще у 1920 р., а в Польщі – у 1935 р.. У Західній Європі, не зважаючи на те, що тут і мало місце введення деякого антирасистського законодавства (наприклад, у Голландії расова дискримінація заборонена ще у 1934 р.), також були поширені антиєврейські настрої. Причини такого ставлення до євреїв були зумовлені, з одного боку, наслідками економічної кризи, зростанням безробіття (робітники приймаючих держав звинувачували єврейських біженців в тому, що вони забирають їх роботу), а, з іншого – суттєвим впливом нацистської пропаганди, яка представляла євреїв як зло, що прагне світового панування. У підсумку все це виливалося у підсвідоме відчуття людей, що євреї чимось винні у більшості тих негараздів, які траплялися з ними. Політика «умиротворення» Німеччини з боку західноєвропейських урядів, наслідки економічної кризи, пасивність у розв'язанні єврейського питання, відсутність відчуття моральної відповідальності за ситуацію переконувало нацистів у тому, що вони все роблять правильно. Так, Гебельс у своєму щоденнику 13 грудня 1942 р. писав: «Я вірю, що англійці та американці щасливі від того, що ми знищуємо єврейських недолюдків».

Ще одна потужна хвиля біженців, поява якої припала на другу половину 1930-х років, походила з Іспанії, де в липні 1936 р. розпочалася громадянська війна. Підґрунтя цієї війни склали нестабільність попереднього історичного розвитку, поляризація суспільства, невирішеність земельного питання та політика попередніх урядів. У ході громадянського конфлікту міста та села, захоплені військами генерала Ф. Франко, який оголосив про необхідність порятунку Іспанії від червоної революції, були перетворені на арену масових убивств, розправ, жертвами яких стали десятки тисяч іспанців різноманітних політичних поглядів. Тривалий внутрішній конфлікт, поглиблений іноземною інтервенцією, привів як до еміграції значної кількості біженців, так і до масового переміщення осіб на території самої Іспанії. Кількість останніх на 1939 р. вимірювалася цифрою у 3 млн. Біженці, які з 1936 р., утікали з Іспанії, знайшли основний притулок у Франції, де їх кількість у вересні 1937 р. становила приблизно 55 тис. осіб. Однак у 1939 р. у Франції перебувало вже близько 450 тис. іспанських біженців. Частина з них у наступні роки емігрувала до Мексики та до інших латиноамериканських країн.

Отже, як ми побачили, явище біженства в міжвоєнні роки справді стало феноменом міжнародного життя та держав Західної Європи, зокрема. Поява мільйонних мас біженців була зумовлена рядом чинників, так чи інакше

пов'язаних з наслідками Першої світової війни. Розпад багатонаціональних імперій та утворення на їх фундаменті національних держав з їх ідеалізацією культурно однорідного суспільства, формування та становлення на ґрунті масового політичного зневір'я тоталітарних режимів у ряді держав продукували в Європі та Малій Азії все нові й нові хвилі біженців. З огляду на ті обставини, які змушували людей залишати країни свого постійного проживання, можна виокремити дві основні категорії чинників міжвоєнного біженства:

1) переслідування осіб на підставі їх національної, етнічної чи релігійної належності (в основному це були представники національних меншин). Особливо виразно чинники переслідування на національному ґрунті простежувалися в ході масової єврейської еміграції з Німеччини, а пізніше – з Австрії.

2) політичні чинники, що полягали у переслідуванні нововстановленою в державі владою своїх політичних опонентів. Біженство з політичних причин у міжвоєнні роки мало місце, тією чи іншою мірою, практично в усіх європейських країнах, де були встановлені тоталітарні режими. Хвилі політичних біженців у Європі виникали з установами і розвитком фашистських і авторитарних режимів (Італія, Португалія, Німеччина, Іспанія).

Та зауважимо, що такий поділ достатньо умовний, і нерідко прагнення особи втекти з країни було зумовлено переслідуванням цієї особи як за національною чи релігійною ознакою, так і через її політичні переконання або соціальну належність.

Джерелами біженства за означеною причиною до західноєвропейських держав у міжвоєнні роки стали Німеччина, Італія, Португалія та Іспанія – країни, де були встановлені тоталітарні режими.

Проблема біженства, яке стало масовим соціальним явищем у міжвоєнні роки, після Другої світової війни ускладнюється та набуває більш суперечливого характеру.

Максим Мороз (Тернопіль)

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ЮКІО МІШІМА У КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ ЯПОНІЇ

У середині ХХ ст. Японія знаходиться на зламі епох. Модерна держава, в якій домінують традиції, після поразки в Другій світовій війні вступає в час глобалізації. Для когось це кінець кровопролиття, для інших – занепад культурної ідентичності, яка вирізняє Японію серед навколишніх націй. Юкіо Мішіма (справжнє ім'я Хіраока Кімітаке), відомий письменник, актор та драматург, обурений зрадою імператором інтересів Японії, поступово формує своє бачення націоналізму як порятунку нації від втрати своєї ідентичності.

Насамперед варто зазначити, що Кімітаке походив з давнього роду самураїв. У його майбутніх починаннях як письменника відіграли роль бабця й мати. В будинку бабці кволому хлопчику нічого не залишалось, як вивчати японську літературу й традиції. Його літературну любов не розділяв батько, Адзуса Хіраока, який вважав, що письменництво «жіноча справа», приділяючи увагу жорсткому вихованню. Свій захист та любов Кімітаке знаходив у матері, яка підтримувала творчі починання хлопця.

Сімейне виховання стало першою сходинкою у формуванні націоналістичного світогляду. Традиційне виховання перепліталось із суспільно-політичною ситуацією в Японії. Нація, яка нещодавно вийшла